

Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Bergen, 12.07.2013

Høringsuttalelse om Øvre Alsåker kraftverk i Ullensvang herad, Hordaland.

Viser til mottatt brev vedr. søknad fra Småkraft AS, datert 21.03.2013, om tillatelse til å bygge Øvre Alsåker kraftverk i Ullensvang herad. Naturvernforbundet er kritisk til at Småkraft AS skal få konsesjon til å bygge ut Øvre Alsåker kraftverk. På nordre del av Folgefonnhalvøyen ligger det flere andre allerede utbygde elver og omsøkte prosjekt, i tillegg til at det finnes per i dag et annet kraftverk i Alsåkerelvi. Tilføyelse av Øvre Alsåker kraftverk, med en installert effekt på 6,0 MW og en estimert årlig produksjon på 19,0 GWh, vil kunne føre til at den økologiske belastningen i området vil bli stor. Dette vil kunne få fatale, negative konsekvenser både for vassdragstilknyttede arter, og for øvrige deler av det biologiske samfunnet som baserer seg på disse artene. Dette begrunner vi på følgende;

Generelt om tiltaket

Det er planlagt terskel på om lag 2 meters høyde ved Nedre Kumlevatn sitt utløp i nord og terskelen vil bli om lag 15 meter lang. Selve inntaket plasseres lenger sør i vannet, der det vil bli etablert en enkel inntakskonstruksjon med plassering av rister, stengeorgan og luftrør. Selve vannveien vil bli en kombinasjon av rør i grøft, tunnel og borehull. Kraftstasjonen vil få en samlet grunnflate på om lag 80-120 m², i tillegg kommer utomhusareal på om lag 200-300 m². Som følge av dette vil det være behov for etablering av ny permanent adkomstveg til kraftstasjonen, der veien vil bli om lag 420 meter lang og med 3 meters bredde. Det må i tillegg bygges en bro for kryssing av Alsåkerelvi. Fra kraftstasjonen må det bygges anleggsvei langs rørgaten helt opp til tunnelpåhugget. Det skrives i konsekvensutredningen at det vil også være behov for permanente deponi av tunnelmasser. Ikke bare vil et kraftverk i seg selv medføre en stor økologisk belastning i et område, men selve utbyggingsprosessen og arealforstyrrelsene vil i seg selv være en stor belastning. Arealendringer er den største årsaken til tap og forsvinning av arter.

Hydrologi

Middelavrenningen på kote 661 er beregnet til å være 1030 l/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 56 l/s. Det er i planlagt slipp av minstevannføring tilsvarende 5 persentil sesongvannføringer, dvs 119 l/s i sommersesongen (1/5-30/9) og 25 l/s i vintersesongen (1/10-30/4). I konsekvensutredningen kommer det fram at det er høst/vinter-flommer som er dominerende, og at bygging av kraftverket ikke vil medføre noen endringer på flommer. Flomløpet vil bli liggendes i dagens elveløp. At Øvre Alsåker kraftverk er et småkraftverk er svært uheldig med tanke på at små kraftverk ikke kan utnytte flomvannføringer. Dette er ikke effektivt, og gir et tap på energi som er lett tilgjengelig. Det er også svært uheldig for det

biologiske mangfoldet med tanke på de store variasjonene i hydrologien i området. Det er beregnet et flomtap på 26% av tilgjengelig vannmengde i sommersesongen, når man har en slukeevne 2061 l/s, og et flomtap på 23% av tilgjengelig vannmengde i vintersesongen. Så store tap av vannmengder, i tillegg til variasjon i vannmengden i løpet av året, vil forstyrre økosystemene i området der de ikke vil ha mulighet til å tilpasse seg disse drastiske forandringene.

Biologisk mangfold

Flora og fauna

I Ecofact AS sin biologiske utredning er det påvist fire verdifulle naturtyper i hht DN's håndbok 13. To av de er fossesprøytoner, der begge er avgrenset som naturtype av lokal verdi (C). Tiltaket vil føre til en betydelig reduksjon av vannføringen på det berørte strekket i Alsåkerelvi. En minstevannføring vil trolig ikke være nok til å opprettholde fossesprøytonen rundt den ene lokaliteten, som er fossesprøytsone rundt fossen øverst i Bergsgjelet. Tross for at det ikke er påvist noen rødlistearter, inneholder lokaliteten en fosse-eng som er vurdert som noe truet. I forhold til verdiene knyttet til den andre fossesprøytonen ved Aldal, er det funnet flere mer næringskrevende arter både av karplanter og kryptogamer her, som grønnburkne, slirestarr, fettmose, bekkevranngmose og stjernemose, som indikerer en rikere berggrunn. Det er ingen rødlistearter som er påvist, men det er likevel snakk om et miljø som skiller seg ut fra omgivelsene, er voksested for flere noe kravfulle arter og har ett visst potensial for ytterligere slike.

Videre er det påvist et slåttemarksområde ved Aldal, som har fått verdi som svært viktig (A), der slåttemark er nå så truet og sjeldne at alle som ikke er for preget av gjengroing føres til A i følge DN's håndbok nr. 13. Den siste lokaliteten av verdifull naturtype er en flommarkskog som domineres av gråor, sølvbunke og strutseving og kan føres til gråor-heggeskog. Dette er en lokalitet som er lokalt viktig (C) siden det er en flommarkskog som fortsatt er flompåvirket. Rørgatetrasen vil gå nært opp til flommarkskogen og det er viktig å unngå at en berører denne under anleggsarbeidet. I tillegg vil en redusering av vannføring påvirke deler av flommarksskogen i form av lavere grunnvannspeil og endret forstyrrelsesregime.

Fisk og ferskvannsorganismer

Det er påvist store mengder småvokst ørret i Nedre Kumlevatnet, der elveutløpet kan fungere som gyteplass for ørreten fram til fossen øverst i Bergsjuvet. Det skrives i utredningen at tiltaket vil ha en "ubetydelig påvirkning for en eventuell populasjon med elvemusling og ål". Videre skrives det at: "Ved å utforme kraftverket med tanke på ål kan konsekvensene for ål reduseres. Effekten vil i dette tilfellet være mindre siden det alt finnes et eksisterende kraftverk nedstrøms det planlagte kraftverket der slike tiltak ikke er utført." Her er det flere usikkerhetsmoment, med flere antakelser, og ingen vitenskapelig undersøkelse på om det blant annet faktisk er en elvemusling og ål populasjon i vannet.

I den biologiske utredningen gjennomført av Ecofact AS på side 14 skrives det at; "Det må også antas at det forekommer en del invertebrater i og inntil elva som er knyttet til vannet. Det er imidlertid ikke kjent at det forekommer spesielt verdifulle arter i området." Videre skrives det også at; "Rune Voie har registrert fossekall i elven og det er sannsynlig at arten hekker her. Han har ikke gått oppover elven, men hans generelle inntrykk er at området bare har funksjon for vanlige arter." At Ecofact AS bare antar at det ikke forekommer spesielle arter i området, uten å gjennomføre en grundig undersøkelse, vil kunne føre til at verdien for det biologiske mangfoldet er større enn de først har anslått. At disse fugleartene mest sannsynlig har hekkeplass her, burde blitt tatt større hensyn til. Utbygging av småkraftverk andre steder har tidligere vært en stor trussel mot blant annet fossekall og dens hekkeplasser, og vil kunne

være en stor trussel mot arten også her. Redet til denne arten legges alltid ved rennende vann, og den har vannlevende bunndyr som en viktig næringskilde.

Det bør videre nevnes at Alsåkerelvi er blitt vurdert i forbindelse med supplering av verneplan for vassdrag, men ble ikke vernet.

Landskap og inngrepsfrie soner

En utbygging av et småkraftverk med kraftstasjon og dens rørgatetrase, i tillegg til anleggsvei vil påvirke landskapet og dets visuelle inntrykket negativt. Minstevannføring vil endre landskapsbildet i det berørte elveløpet i sesonger med normalt høy vannføring. Og dette gjelder særlig fossefallene. Rørgatetraser med midlertidig anleggsvei representerer synlige midlertidige inngrep i landskapet. Betongsterskel, inntak, en kraftstasjon samt anleggsvei til denne vil være vedvarende nye elementer i landskapet, og mesteparten av elveløpet er lite synlig under tregrensen. Tiltaket er dårlig tilpasset elveløpet som landskapselement, der det særlig i fossedall og i Bergsgjelet vil være visuelt synlig. Tiltaket vil føre til endringer i INON-status i sone 1-3 km fra inngrep med 240 daa og sone 3-5 km fra inngrep med 3300 daa. Verdien av urørt natur er svært viktig, og kanskje enda viktigere der dags dato da arealutbygging er et økende fenomen. Utbyggingspresset på norsk natur øker, og miljø- og utviklingsminister Erik Solheim har selv sagt at; ”Urørt natur uten tekniske inngrep er en viktig kvalitet som også våre etterkommere har rett til å oppleve. Bevaring av slik urørt natur er også svært viktig for Norge som reisemål og turistnasjon.” Videre har han også sagt at: ”Inngrepsfrie naturområder er både en viktig indikator og et viktig verktøy i arealplanleggingen. Jeg er sterkt opptatt av at hensynet til naturverdier blir godt ivaretatt når ulike sektorer planlegger utbyggingstiltak.” Da kan man spørre seg selv om det er fornuftig med tilføyelse av enda et småkraftverk, som vil blant annet vil berøre INON-soner, i et område med flere andre allerede utbygde elver og omsøkte prosjekt, er å ta hensyn til naturverdier og at de blir godt ivaretatt.

Kulturminner

Det er påvist flere ulike kulturminner i planlagt område, der det blant annet er påvist flere gamle gravminner lokalisert innenfor influensområdet. På Aldal er det en gammel støl som ble nyttet frem til 1960-tallet, og i dette området er det registrert 5 SEFRAK-registrerte bygninger. Ved Meldestveit der kraftstasjonen er planlagt er det en ganske vid flate på nordsiden av elven, der det tidligere var en husmannsplass der man fortsatt kan se gamle åkerreiner, steingarder, kullmiler og hustufter. Det står også en gammel høyløe her og er registrert i SEFRAK-registeret.

Brukerinteresser

Området må ses i sammenheng med tilstøtende friluftsområdet og er en del av Gråfjell-Håsetkolla som er registrert som et regionalt friluftsområde med verdi C. Området er registrert som ”Store turområder uten tilrettelegging.” Demningen ved utløpet av Kumlevatn vil være synlig fra stein som krysser elven i det området og vil gjøre fjellområdene bakenfor mindre uberørt. Inngrepsfrie områder er en viktig kvalitet ved rekreasjon i natur.

Samfunnsmessig virkning

Et punkt som blir framhevet som en positiv side ved tiltaket, er at det i byggeperioden vil kreves en betydelig arbeidsinnsats og opprettelse av arbeidsplasser. Dette blir dratt fram som en mulighet for økonomisk vekst i lokalsamfunnet, der det nevnes at det fortrinnsvis er å

foretrekke lokale entreprenører og lokal arbeidskraft. Men i dagens økonomi gjelder bare dette argumentet om de lokale er konkurransedyktige på pris og kvalitet og at de har tilstrekkelige ressurser. Det sies ikke noe om det er mulig å bruke lokale bedrifter i utredningen. Argumentet om lokale arbeidsplasser svekkes ytterligere ved at kraftverk satt i drift ikke gir noen varige arbeidsplasser. I tillegg vil rørgatetrase og anleggsområde legges i området med stedvis høy bonitet, dermed vil ressursgrunnlagets omfangs reduseres noe på kort sikt.

Konklusjon

Vi i Naturvernforbundet Hordaland mener at Småkraft AS ikke tar hensyn til *prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning* fra Naturmangfoldloven §10. Loven sier at: ”En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.” Dette er svært viktig både per dags dato, men også for framtidige generasjoner og tenkning innenfor miljøhensyn og naturmangfold. Men per i dag er det allerede 13 nye småkraftplaner på den såkalte Folgefonnhalvøya, i kommunene Jondal, Kvinnherad og Ullensvang i Hordaland fylke som NVE har offentligjort. Både Jondal, Kvinnherad og Ullensvang er kommuner hvor det allerede er realisert en stor andel vannkraftverk, og her er også kraftverk som er gitt konsesjon og venter på å bli utbygd. Det er derfor grunn til å tro at dersom disse 13 nye sakene blir realisert, vil den økologiske belastningen i området bli stor. Dette vil kunne få store negative konsekvenser både for vassdragstilknyttede arter, og for øvrige deler av det biologiske samfunnet som baserer seg på disse artene. Iht. naturmangfoldlovens § 10 må det foretas en vurdering av den samlede belastningen som økosystemet blir utsatt for.

Alsåkerelvi og dens nærliggende område med blant annet flere verdifulle naturtyper, INON-soner, flere SEFRAK-registre og brukerinteresse, er et lokalt område som klart tydelig bør være fritt for utbygging, og vi i NVH vil gjerne vise til prinsippet om at naturen selv – ”naturens tålegrense” – må sette rammer for politikken, der Regjeringen og Stortinget gjentatte ganger har erklært at norsk miljøpolitikk skal på bygge på dette. I en stortingsmelding fra 1996 sies det for eksempel at vi ”ikke [må] overskride nivåene for kritiske belastninger av økosystemer (naturens tålegrense). Målene må derfor settes slik at miljøskadelige utslipp eller inngrep ikke overstiger nivåer der belastningen på miljøet medfører skader på viktige deler av økosystemene”.

Med vennlig hilsen
for Naturvernforbundet Hordaland

Signe Sandberg
Leder

Bahar Mozfar
Saksbehandler

